

mizma J. Kleutgen D. I., koji je gotovo bez prekida boravio u Rimu od 1843.—1880. U njegovom su društvu isusovci Taparelli i Liberatori, koji su kao tomisti u svezi sa braćom Serafino i Domenico Sordi (isusovcima), a ovima je bio učitelj kanonik u Piacenzi Vincenzo Buzzetti. On je prvi u Italiji zastupao tomizam proti Lamennaisovim kriteriološkim nazorima. Iza toga dolaze tomisti (S. Sordi) u dodir sa Rosminijem, koji je pod utjecajem Kanta i Malebranche-a. Napominjem sve to samo zato, da upozorim na puteve, kojima naš pisac vodi do onih učitelja, koje već zato moramo upoznati, jer im možda dugujemo zahvalnost za našu tomističku filozofiju.

Z.

Geyser J.: Schelers Phänomenologie der Religion. (Herder 1924.)

Pod utjecajem novokantovske filozofije i modernizma još je i danas u središtu filozofskog — napose religijskog — umovanja pitanje o našoj spoznaji Božje egzistencije. Proti (metafizičkoj) teodiceji, koja iz empiričkog svijeta dokazuje egzistenciju samosebnog bića (ens a se), u kome analitički nalazi attribute Božje naravi, postavlja »intuicionizam« izvor religijskog saznavanja u emocionalne čine. Pod tim se ne misli Schleiermacherovo čuvstvovanje, niti Kantova praktička vjera, nego neposredna intencija spoznajnog objekta ili intuicija neposredno datog Božanstva u duhu ljudskom. Ovaj nazor upravo i ne poriče mogućnost i znanstvenu valjanost dokazivanja egzistencije Božje, ali smatra da religijsko doživljavanje imade svoju zasebnu sferu, koja se psihološki može karakterizirati kao »ljubav«. Njoj pripada prvenstveno značenje u postanku religijske svijesti, jer ona

znači duševno gledanje apsolutne vrijednosti u Bogu, čiju egzistenciju možemo iza toga i doumljivanjem saznavati.

Ova se ideologija genetički nadovezuje na Bergsona i poglavito na Husserlovu fenomenologiju. Otuda je i potekao predstavnik nove religijske filozofije Max Scheler. Njegova djela (Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik, Halle 1916.; Zur Phänomenologie und Theorie der Sympathiegefühle, Halle 1913., 2. izd. Wesen und Formen der Sympthie, Born 1923.; Abhandlungen und Aufsätze, Leipzig 1915.; Vom Ewigen im Menschen I., Lpzig 1921.) podvrgao je kritici Erich Przywara S. J. (Religionsbegründung, Herder 1923.), a njega upotpunjuje Geysler. Već je Geysler prema Scheleru zauzeo stajalište u svom prijašnjem djelu o Augustinu (Augustin und die phänomenologische Religionsphilosophie der Gegenwart, Münster 1923.); a u najnovijoj knjizi ističe Geysler još jače opreku platonsko-augustinske nauke o »neposrednom« znanju i skolastičkog (posrednog) dokazivanja egzistencije Božje. Geyslerova su opažanja veoma kritička i treba ih poznavati.

Z.

Dr. W. Koppers: Unter Feuerland-Indianern. Eine Forschungsreise zu den südlichsten Bewohnern der Erde mit M. Gusinde. Mit 74 Abbildungen auf Tafeln und im Text 1 Karte. Stuttgart 1924. Verlag Strecker und Schröder. 8°, 234.

Najodličniji učenik P. W. Schmidta poduzeo je početkom g. 1922. naučno putovanje na Ognjenu zemlju. Pratio ga je M. Gusinde, također učenik P. Schmidta i sada ravnatelj etnološkog muzeja u Santiagu (Čile), koji je već prije u dva maha, g. 1919. i g. 1920.,